

Temps era temps d'imaginació i justícia

Ningú que sostingui que la simplicitat i la imaginació són qualitats fonamentals del pensament científic entrarà a la història per haver fet una descoberta extraordinària —la navalla d'Ockham fa temps que és eina de treball de l'investigador. Però algú que desitgi contribuir a pensar les problemàtiques socials també amb el rigor de la simplicitat i la riquesa de la imaginació corre el risc de passar per revolucionari.

Això és el que algú benintencionat podria dir que aprenem, si més no, de l'obra de John Rawls, el filòsof polític més important dels últims trenta anys —i de qui el novembre passat va fer cinc anys de la seva mort. I no ho diem perquè sigui una obra senzilla o banal. En alguns aspectes és justament tot al contrari i, de fet, encara avui dia la major part de les discussions —sempre barroques— de l'acadèmia es fan tenint presents les seves aportacions. Ho diem perquè John Rawls va revolucionar la filosofia política normativa fent un plantejament de la problemàtica social imaginatiu i simple: el plantejament de dir que una societat serà justa solament si tots els membres que en formen part *podrien* estar d'acord amb la distribució que la societat fa d'allò que tots volem i que tots contribuïm a produir. Al segle XIX i durant bona part del segle XX l'utilitarisme —la concepció segons la qual s'ha de maximitzar el benestar del màxim nombre de persones— havia aconseguit aparcar les teories contractualistes com a irrellevants. Rawls va recuperar la tradició contractualista i amb ella la força de la seva simplicitat.

Per què, per exemple, hi ha d'haver gent que té més ingressos que una altra? Per què hi ha d'haver gent que té més poder que

una altra? Què ho justifica? Rawls va saber tornar a plantejar aquestes qüestions segons la idea de l'acord. L'únic que pot justificar, va dir, que hi hagi gent que tingui més ingressos o més poder que una altra és que tothom estarà d'acord amb aquesta mena de desigualtats, ja que sense aquestes desigualtats tothom estaria encara pitjor. Què significa, però, que tothom hi estaria d'acord? Perquè puguem considerar justificada la resposta ha de significar que, si tothom tingués la possibilitat de dir-hi la seva en condicions de negociació òptimes, aleshores tothom ho voldria així. Imagina't, va dir Rawls, que quan ens plantejem el problema de la justícia social ens trobem darrere d'un vel d'ignorància espès. És a dir, no sabem quin lloc

ocuparem en la societat per a la qual hem d'escollir principis de justícia, si serem rics o pobres, lletjos o guapos, més intel·ligents o menys intel·ligents; com voldríem que estigués estructurada la societat? El plantejament de base és, com es veu, simple i imaginatiu. Es tracta d'arribar a la imparcialitat —criteri formal, però fonamental de la justícia— a través de la ignorància. Es tracta d'efectuar un exercici d'imaginació sobre allò que sabem —o no sabem— a fi de plantejar adequadament la pregunta per la justícia. Un exercici d'imaginació ben simple al qual l'altre difícilment es pot negar si realment comparteix la idea que tots els mem-

bres de la societat són igualment valuosos i, per tant, mereixen un igual tracte.

Doncs bé, temps era temps, hi hagué gent que demanà la imaginació al poder. És, més o menys, la mateixa gent que ara té el poder en la majoria de llocs importants on es remenen cireres. En vista de com van les coses, però, el trilema és clar: o bé no parlava de la imaginació rawlsiana; o bé la imaginació no té poder; o bé simplement no és tan senzill imaginar-se les coses d'una altra manera.